

Žirovski in poljanski Suhi Dol

Izvleček

V loškem gospostvu freisinških škofov je vas Suhi Dol omenjena dvakrat, najprej v uradu Žiri (1291, 1318) in zatem v uradu Poljane (od leta 1501 dalje). Zgodovinarji so menili, da gre samo za eno vas, današnji Suhi Dol pri Lučinah. Z opisom obeh vasi to zmoto odpravljamo, dodajamo pa tudi natančnejši opis meje med loškim, polhograjskim in logaškim gospostvom na širšem območju Suhega Dola.

Abstract

Suhi Dol of Žiri and Poljane

The village of Suhi Dol is mentioned twice in the Loka estates of the Friesing bishops, first in the Žiri office (1291, 1318) and then in the Poljane office (from 1501 onwards). Historians believed that this was a single village, today's Suhi Dol by Lučine. We correct this mistake with descriptions of the two villages and we also add a more precise description of the boundaries between the Loka, Polhov Gradec and Logatec feudal estates in the wider area of Suhi Dol.

Uvod

Na krajevno ime Suhi Dol naletimo v urbarjih loškega gospostva dvakrat: v žirovskem uradu (samo v letih 1291 in 1318) in v poljanskem uradu (od leta 1501 dalje).¹ V obeh vaseh sta bili po 2 obdelani hubi. Zaradi tega je Koblar leta 1891 predpostavljal, da bi lahko šlo samo za en kraj, in sicer za današnji Suhi Dol pri Lučinah, ki pa je bil iz neznanega vzroka prvotno vpisan v žirovskem namesto v poljanskem uradu.² Pavle Blaznik je njegovo domnevo leta 1938 spremenil v trditev: »Zuchodole 2 h – Suhi dol, je sicer omenjen v tem urbarju v žirovski županiji, a vsi ostali urbarji ga prištevajo k poljanski. Leži namreč blizu meje med obema župnijama.«³ To trditev Blaznik ponovi tudi kasneje, vendar je ne

1 Urbarji iz vmesnega obdobja, 1318–1500, niso ohranjeni.

2 Koblar, Loško gospostvo, str. 70.

3 Blaznik, Kolonizacija Poljanske doline, str. 8, fotoponatis str. 74.

utemelji.⁴ Iz zgornjega citata lahko razberemo, da je bila vzrok zanjo verjetno lokacija poljanskega Suhega Dola, čeprav sta obe tamkajšnji hubi od žirovskega urada dejansko precej oddaljeni in ni prav nobenega razloga, da bi ju vpisali v žirovski urad namesto v poljanskega. V neposredni bližini Suhega Dola so namreč leta 1291 že obstajale hube poljanskega urada (Lučine, Dolge njive), medtem ko je bilo področje v smeri proti žirovskemu uradu še neposeljeno: kmetije (rovti) na Žirovskem Vrhju so nastale šele po letu 1500.⁵ Blaznikovo trditev prepisujejo vsi avtorji, ki se ukvarjajo z zgodovino loškega gospostva. Vendar pa ta trditev ne drži, žirovski Suhi Dol je bil namreč današnja Osojnica pri Žireh. V nadaljevanju bomo razložili, zakaj in kako je izginil iz urbarjev, dopolnili opis Suhega Dola pri Lučinah in opis meje med loškim in polhograjskim gospostvom ter nazadnje dodali še nekaj misli o izvoru krajevnega imena.

Suhi Dol ali Osojnica pri Žireh

Leta 1291 je bilo v žirovskem uradu loškega gospostva 17 vasi in 74 hub, leta 1324 19 vasi in 82 hub, leta 1501 pa 22 vasi in 89 hub. Zaradi opuščanja hub, nastajanja novih in zaradi upravnih sprememb so v teh dveh stoletjih nekatere vasi izginile, druge so nastale na novo, nekaj hub pa so tudi prepisali iz ene vasi v drugo.⁶ Tako je iz žirovskega urada izginila tudi vas *Zuchodole*, kjer sta bili leta 1291 in 1318 dve obdelani hubi. V teh dveh najstarejših urbarjih je ta vas vpisana med krajema *Brieznitz* in *Syroch*. Ker so vasi vpisane po geografskem načelu, že samo mesto vpisa kaže, da se je žirovski Suhi Dol nahajal med Breznico in Žirmi, kar ustreza današnji Osojnici. Leta 1501 pa te vasi v žirovskem uradu ni bilo več, ker so hubi prepisali drugam. Eno najdemo leta 1501 v novi rubriki cerkvenih podložnikov,⁷ ki so bili vodeni za gadmarskim uradom (*Coloni ecclesie: Iuri Futt in Seyrach*),⁸ drugo pa so priključili že obstoječi vasi Žiri, ki je leta 1291 in 1318 štela le 6 hub, po letu 1500 pa 7.

»Cerkvena« huba je dobila leta 1770 hišno številko Osojnica 2. Hišno ime Vovšar je zanjo prvič izpričano leta 1869, prejšnje ni znano. V letih 1630 in 1668 je bil lastnik te hube Matija Naglič, imenovan tudi Vidmar.⁹ Cerkvena huba

4 Blaznik, *Urbarji*, str. 146, 195, 305; Blaznik, *Škofja Loka*, str. 414, 418.

5 Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, glej naselja Žirovski Vrh, Lavrovec in Goli Vrh (str. 139–172); Demšar, Leben - Seljak, *Hiše na Lučinskem*, str. 388 sl.

6 Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, str. 26–27.

7 Zakaj so ustanovili to rubriko, ni znano. »Cerkvene« hube so namreč vse od leta 1501 imele do loškega gospostva enake obveznosti kot vse ostale. Blaznik (*Škofja Loka*, str. 153) pravi, da so se nekatere od teh cerkvenih hub zares vključile v cerkveno posest šele po letu 1501; za žirovsko to ne velja. Možno bi bilo, da so bile te hube v cerkveni lasti med letoma 1318 in 1501, nato pa je ta rubrika (*Coloni ecclesie*) ostala v urbarjih po inerciji.

8 Blaznik, *Urbarji*, str. 331.

9 Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, str. 395–396.

v Poljanah ima hišno ime Na Vidmu.¹⁰ Morda se je tako včasih reklo tudi žirovski, saj je bilo ledinsko ime Na vidmu v uporabi še leta 1785.¹¹

Težje pa je ugotoviti, katera suhodolska huba je bila prepisana v vas Žiri. Od obstoječih 7 hub v starih Žireh lahko zaradi lokacije izključimo le Gantarja v Brekovicah, medtem ko vseh preostalih 6 hub leži v središču vasi. Verjetno pa prideta v poštev le tisti dve hubi, ki sta leta 1770 dobili hišni številki Žiri 22 (Naglič) in Žiri 7 (Jereb). Obe sta namreč imeli precej zemljišč v Osojnici.¹² Jereb bi bil primernejši kandidat za drugo suhodolsko hubo, ker je imel po franciscejskem katastru v Osojnici tudi hlev, ki bi tam lahko ostal po selitvi v Žiri. Poleg tega sta imeli obe hubi, Jereb in Vovšar, leta 1500 lastnika z enakim priimkom Fut¹³, ki ga ne zasledimo nikjer drugje v loškem gospostvu.

Suhi Dol pri Lučinah

Leta 1501 je v poljanskem uradu *Suchidoll* vpisan med Lučinami in Dolgimi njivami. V Suhem Dolu sta bili 2 hubi, imeli sta istega lastnika (*Steffann Wendit*),¹⁴ glede na dajatve pa je bila ena huba manjša, mlajša ali pa slabša kot druga. Tako je ostalo vse do leta 1770, ko je ta dvojni Koconov grunt dobil hišno številko Suhi Dol 5.¹⁵ Leta 1291 in 1318 vasi *Suchidoll* v poljanskem uradu še ni bilo. V Suhem

- 10 Med cerkvenimi podložniki je vpisana tudi ena huba iz Poljan, danes znana gostilna, ki se ji še vedno reče Videm, Na Vidmu. Leta 1501 je bil njen lastnik *Ierne Widmer* (Blaznik, *Urbarji*, str. 331).
- 11 AS 175, sk. 101, k. o. Žiri. K. o. Žiri je bila razdeljena ne več okrožij, eno se je imenovalo Osojnica (*Ried XIII Osoimitz*). V tem okrožju je imel posest tudi Vovšar, med drugim eno njivo, pašnik in gozd, vse 3 enote z imenom *Na Videm*.
- 12 a) Žiri 22: 23 njiv (od tega 9 v okrožju Osojnica, ena imenovana Na videm), 11 travnikov, 7 pašnikov (od tega 2 v okrožju Osojnica), 1 gozd.
b) Žiri 7: 10 njiv (od tega 6 v okrožju Osojnica, 1 imenovana Na videm), 6 travnikov, 3 pašniki in 3 gozdovi. Pol pašnikov in gozdov je bilo v okrožju Osojnica, pol pa v sosednjem okrožju Ostankovše (*Ried XII Ostankousche*) in dva od teh sta označena z lokacijo Na Videm.
c) v okrožjih Osojnica in Ostankovše so imeli poleg Nagliča in Jereba posest tudi drugi žirovski kmetje, vendar manj in bližje Žirem kot Osojnici. Ledinsko ime Na Videm se pojavi še pri gruntih Žiri št. 4 (1 pašnik in 1 gozd v Ostankovšah) in Žiri št. 6 (njiva v Osojnici).
- 13 Žiri 7: Steffann Futt 1501, Simon Futt 1520, Mihael Jančič 1560; Osojnica 2: Iuri Futt 1501, Anže, sin Jere Fudt, 1560.
- 14 Priimek Bende naj bi kazal na lastnika prebende (Košir, *Suhi Dol in Suhodovci*, str. 260, op. 1). Verjetneje pa izvira iz osebnega imena. V loškem gospostvu naletimo na ime Wendit leta 1500 petkrat, štirikrat gre za osebno ime in le enkrat za priimek, pri Koconu (Blaznik, *Urbarji*, str. 428). Tudi na polhograjskem je bilo v uporabi kot osebno ime: leta 1589 sta bila brata Gregor in Bende lastnika dveh polovičnih kmetij v Potoku, Suhodovc in Bende, Šentjošt št. 8 in 10 (Košir, Demšar, Leben - Seljak: *Dediščina župnije Šentjošt*, str. 159).
- 15 Demšar, Leben - Seljak, Hiše na Lučinskem, str. 408–409. Pravilen naslov je bil Goli Vrh in Suhi Dol 5, tako je zapisano v jožefinskem katastru okoli leta 1785. Naselje je bilo sestavljeno iz

Dolu in v bližnjih Dolgih njivah je bilo leta 1501 skupaj 5 hub, leta 1318 so bile 3, leta 1291 pa 4 (dve sta bili na Dolgih njivah, v bližini pa še dve, imenovani *locatum Wontz* in *locatum Primus*, vpisani sta za Dolgimi Njivami).¹⁶ Število hub se je spreminjalo, ker so na začetku 14. stoletja še nastajale zadnje nove hube srednjeveške kolonizacije, nekatere pa so lahko tudi opustili. Če upoštevamo število hub v Dolgih Njivah in Suhem Dolu, sta hubi v Suhem Dolu verjetno nastali šele po letu 1318, ko je število hub od 3 do leta 1501 naraslo na 5. Tudi v sosednjih Lučinah je ena huba nastala med letoma 1291 in 1318, druga pa šele po letu 1318. Eno od lučinskih hub so pred letom 1501 opustili oziroma priključili k drugi.¹⁷ Na to, da so hube v Suhem Dolu (kot tudi 2 v bližnjih Lučinah) nastale šele ob zaključku srednjeveške kolonizacije, bi lahko vplivala bližnja meja s polhograjskim gospostvom; taka lokacija zaradi sporov o poteku meje in vpadov ni bila najbolj ugodna.¹⁸ Morda je bila nestabilna meja tudi vzrok za opustitev ali odtujitev ene hube, in sicer med leti 1291 in 1318. Sosednje kmetije, ki ležijo na področju polhograjskega gospostva, naj bi domnevno nastale v 13. stoletju ali kasneje.¹⁹

Suhi Dol predstavlja geografsko zaključeno celoto, ki pa jo je meja med loškim in polhograjskim gospostvom upravno razdelila na dve polovici. V Suhem Dolu so (bile) 3 kmetije, ki so nastale iz 5 hub. Ena kmetija (Kocon, dvojna huba) je bila v loškem gospostvu, dve (1 cela in ena dvojna huba) pa v polhograjskem. Najstarejši ohranjeni urbar polhograjskega gospostva je iz leta 1498. Takrat sta v njem že vpisana oba Koconova soseda, ki ležita v Suhem Dolu.²⁰ Kmetiji nista bili last polhograjskega gospostva, njun fevdalni lastnik je bila cerkev sv. Jurija v Stari Loki; v 18. stoletju sta vpisani v urbarju in terezijanskem katastru starološke cerkve, kot lokacija je naveden Suhi Dol.²¹ V urbarjih polhograjskega gospostva pa sta vpisani zato, ker sta mu plačevali odvetščino, medtem ko sta desetino dajali župniji in župnišču v Polhovem Gradcu.²² Ko so v letih 1770–1771 začrtali meje naselij, so te tri kmetije razporedili v tri naselja: Kocon je dobil hišno številko Suhi Dol 5, Sedej Planina 14, Košir pa Šentjošt 29.

3 kmetij, ki so se nahajale v dveh razmeroma oddaljenih zaselkih: Suhi Dol (hišna številka 5) in Goli Vrh (hišna številki 2 in 3). Ko so kasneje uvedli hišne tablice, je bilo na njih zapisano le ime zaselka in ne celotnega naselja, hišne številke pa so ostale nespremenjene.

16 Blaznik, *Urbarji*, str. 149, 198, 305.

17 Demšar, *Leben - Seljak*, Hiše na Lučinskem, str. 388.

18 Blaznik, *Škofja Loka*, str. 17.

19 Košir, *Demšar, Leben - Seljak: Dediščina župnije Šentjošt*, str. 154.

20 Košir, *Demšar, Leben - Seljak: Dediščina župnije Šentjošt*, str. 164, 183–185.

21 AS 780, knjiga 5, Urbar župne cerkve sv. Jurija v Stari Loki/1701–1771; AS 174, šk. 223 (štiftni register župnijske cerkve Stara Loka).

22 Košir, *Demšar, Leben - Seljak: Dediščina župnije Šentjošt*, str. 164, 183–184, 504–505. Demšar, *Leben - Seljak*, Hiše na Lučinskem, str. 408.

Meje med loškim, logaškim in polhograjskim gospodvom

Deželjska sodišča, katerih meje so bile natančno določene, so do leta 1812 vodila nekatera večja zemljiška gospodva, imenovala so se deželjskosodska gospodva, na primer polhograjsko, logaško in loško. V Blaznikovi monografiji se opis meje in zemljevid loškega (deželjskosodskega) gospodva prav v bližini Suhega Dola ne ujemata.²³ Po opisu je meja tekla od Smrečja do Šentjošta in od tam v Suhi Dol: »*Od Veharš je tekla meja južno od hlevnovrškega ozemlja mimo Potoka, zaokrenila na Sopot in se nadaljevala na prostoru med Hlevnim vrhom in Praprotnim brdom, od tam pa po ravnini v območje Smrekovca (»Pod Smrekho«) proti Žirovskemu vrhu (f. 16') do Smrečja in dalje do Št. Jošta, od koder je zakrenila proti severozahodu, šla skozi Suhi dol, od tam pa na Selevčev vrh (...) in dalje na Gabrovec nad Lučinami ...*«. Na zemljevidu pa je del meje od Smrečja do vasi Suhi Dol vrisan preko Lavrovca in Golega Vrha in se ujema z drugimi viri in z mejo franciscejske katastrske občine Šentjošt.²⁴ Meje franciscejskih katastrskih občin so v žirovskem in hlevnovrškem uradu loškega gospodva potegnili natančno po mejah gospodva.²⁵

Zaradi razlike med opisom in zemljevidom si mejo loškega gospodva od Smrečja do vasi Suhi dol oglejmo podrobneje. Opis meje od Veharš do Suhega Dola je Blaznik naredil po urbarju loškega gospodva iz leta 1630, kjer se na foliu 16' opis meje v hlevnovrškem uradu začne: *Von der Herrschafft Lohitsch an, von St. Jobst kkirchen geht der Confin, na Sherauzki verch*,²⁶ v prevodu: *meja logaškega gospodva je šla od Šentjošta na Žirovski vrh*. Blaznik zapis tolmači kot mejo med logaškim in loškim gospodvom, ki naj bi šla od Šentjošta do Smrečja, kjer je južni začetek dolgega slemena Žirovskega Vrha.

Vendar, ali je temu res tako? Za pojasnitev tega odseka meje, od Šentjošta do Žirovskega Vrha, smo uporabili urbar polhograjskega gospodva iz leta 1589. Urbar, ki je približno štiri desetletja starejši od urbarja loškega gospodva iz leta 1630, podrobno opisuje mejo polhograjskega gospodva, v opisu najdemo tudi del meje med Šentjoštom in Žirovskim Vrhom.²⁷ Meja je šla od hriba Osti do

23 Blaznik, *Škofja Loka*, str. 15–16.

24 Historischer Atlas der Österreichischen Alpenländer, Landgerichtskarte Bl. 31.

25 Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, str. 37–44.

26 ARS, AS 783, knjiga 18, urbar za leto 1630, f 16.

27 ARS, AS 1074, Zbirka urbarjev, II/15u, Novoreformirani urbar gospodva Polhov Gradec/1589, fol. 157. ... *auf dem Perg Na Otshi genandt. Won demselben Perg nach der Höhe zey S. Jobst zu der Kkirchen, doch die Khirchen auf Pillichgräzer gericht mit aller Zuegehörung vnnd gerechtigkeit, wierdel auch den Khirchen won der Herrschafft Pillichgrätz behürl, Aber des Blaße hueben daselbst gehorl was der dachträss berüert in Ober Laybacher Gericht, Sunnst die Ambrn hueben daselbst gehorn alle in Pillichgräzer Gericht Vnnd von S. Jobsten Khirchen nach dem Pühl auf den Perg Khogl, vnnd daselbst nach den Hohe biß auf ein khleins Thall Vuodizach genandt, auß demselben Thall hinauf gerade auf die Höhe auf*

cerkve v Šentjoštu, kjer je ena kmetija spadala pod Polhov Gradec, druge pa pod deželsko sodišče Vrhnika. Od tu je šla meja na hrib Kogel, v dolinico V Vodicach, na hrib Črni vrh, na hrib Bezovice, v dolino in nato na hrib Potoški vrh, na vzpetino Otaviše, na hrib Strmec in nato po stari cesti v vas Suhi Dol. Nekatere od teh toponimov najdemo na mapah franciscejskega katastra: Uost vzhodno od Šentjošta, Črni vrh zahodno od Šentjošta in vzpetino Strmec (877 m) vzhodno od Golega Vrha. Do danes se je ohranilo ime vzpetin Kogel kot Kugelč (666 m) in Črni vrh (712 m), zahodno od Šentjošta.²⁸ Potoški vrh je verjetno vrh nad zaselkom Potok, to je Lavrovec (890 m). Verjetna meja polhograjskega gospostva, in to z vrhniškim deželskim sodiščem, je torej tekla od Šentjošta po razvodnici Šujice in Male vode čez Kugelč in Črni vrh in se južno od zaselka Potok povzpela na Lavrovec (Potoški vrh), ki je v urbarju loškega gospostva leta 1630 verjetno poimenovan kar *Sherauzki verch*. Konec 16. stoletja, pred nastankom urbarja loškega gospostva leta 1630, je bil sedež deželskega sodišča iz Vrhnike prenesen v Logatec.²⁹

Če je opis meje loškega gospostva (od Smrečja do vasi Suhi Dol) v urbarju iz leta 1630 dvoumen pri hlevnovrškem uradu, pa je povsem jasen opis meje pri poljanskem uradu. Meja med polhograjskim gospostvom in poljanskim uradom loškega gospostva je šla od cerkve v Smrečju po poti za Lavrovec (*Laberick*) na hrib Strmec (*Stormitz*), nato pa skozi Hudo peč (*Hudi Petsh*) in skozi vas Suhi Dol (*Suchi dol*).³⁰ Hrib Strmec smo že omenili pri opisu meje polhograjskega gospostva, kje točno pa je bila Huda peč pa ni znano.³¹

Če povzamemo, logaško gospostvo je leta 1630 od Šentjošta do Lavrovca v Žirovskem vrhu mejilo na polhograjsko gospostvo in ne na loško, kot navaja Blaznik. Meja loškega gospostva je šla od Smrekovca na Lavrovec in se vzhodno od Golega Vrha spustila v Suhi Dol.

den Perg Schwarzenperg oder Tsherniuerch genant. Von demselben Perg auf den Perg Wesouizach genant, won demselbes Ins Thall. Vnnd nach dem Pühl auf d auf den Perg Na Pototshki Werch nach derselben Höhe vnnd dem Pühl auf Ottauisha genandt, auf den Perg Stermez nach den Höhe Vnnd nach den Alten Strassn wnndish Stara Zesta nach der selben Strassn ins Dorff Suchin doli.

28 Register zemljepisnih imen.

29 Golec, Boris: Zgodnjenovoveška "kajžarska" trga Vrhnika in Gorenji Logatec, str. 114.

30 ARS, AS 783, knjiga 18, urbar za leto 1630, f. 173: Von Vnser lieben frauen Kürchen *Zu Smretshi* negst an wreg geht der Gerichts Confin an beruerten Strasßen *per Laberich* auf den Püchel *na Stormiz*, hernach durch *Hudi Petsh*, vnd durch das dorff *Suchi doll*.

31 Po opisu meje sodeč se je nahajala med Strmcem in Suhim Dolom, torej severno od Lavrovca, kjer pa ravno tako naletimo na toponim Peč. Na mapi franciscejskega katastra k. o. Vrh je v Lavrovcu vpisano ledinsko ime *Pezhi* tik ob meji s k. o. Šentjošt. V Šentjoštu pa še danes naletimo na ledinsko ime Na pečih pri kmetiji, ki leži blizu Lavrovca (Košir, Demšar, Leben - Seljak: *Dediščina župnije Šentjošt*, str. 272).

Meja med logaškim in polhograjskim gospostvom je bila nespremenjena še leta 1692.³² Konec 17. ali na začetku 18. stoletja pa se je meja pomaknila na jug, saj je pod Polhov Gradec prišlo celotno Smrečje in je bila tromeja loškega, polhograjskega in logaškega deželskega sodišča na Smrekovcu.³³

Meja loškega gospostva od cerkve v Smrečju do Suhega Dola je tekla vsaj deloma po poti ali cesti, ki jo urbar polhograjskega gospostva iz leta 1589 omenja kot *Alten Strassn wnnidish Stara Zesta* pa tudi urbar loškega gospostva iz leta 1630.³⁴ Cesta je vrisana tudi po meji med franciscejskima katastrskima občinama Šentjošt - Vrh in Šentjošt - Lučine: od katastrske meje se je odmaknila na polhograjsko stran pod vrhom »Strmeca«, južno je nato tekla nekaj sto metrov po loški strani in je poimenovana »Weg nach Chiesty«, torej je peljala proti Cestam, sedaj zaselku ob cesti iz Logatca v Rovte.³⁵ Ni pa znano, če je bila cesta del prometnega omrežje že v prejšnjih stoletjih.³⁶ Toponima Strmec in Stara pot sta še ohranjena pri Koširjevi kmetiji v Šentjoštu.³⁷ Ker je bila cesta že leta 1589 imenovana Stara cesta, lahko njen nastanek postavimo najkasneje v srednji vek. Cesto iz Suhega Dola do Smrečja bi lahko prebivalci koroškega urada loškega gospostva uporabljali za dostop na hlevnovrško ozemlje, kjer naj bi najprej pasli živino, v prvi polovici 14. stoletja pa se tam stalno naselili.³⁸ Koroški urad je v hribovju na desni strani Poljanske Sore segal na jug v današnje naselje Zadobje, od kjer je dostop do Suhega Dola dokaj kratek in lahek.³⁹ Ob tej cesti je že pred letom 1560 nastal prvi rovt hlevnovrškega urada (Mogan, Lavrovec št. 1). Nekaj let zatem so na Golem vrhu, takrat imenovanem Kojni vrh, nastali še trije rovti: v žirovskem uradu Žirovski Vrh št. 1, Škrbina,⁴⁰ v poljanskem uradu pa Goli Vrh št. 2 in 3, Trček in

32 ARS, AS 783, knjiga 18, urbar za leto 1630, f. 173. AS 770, Gospostvo Polhov Gradec, Fasc. 9, Urbar gosp. Polhov Gradec za gozdove, ribnike, stelnjike, travnike itd., 1692.

33 AS 1074, Zbirka urbarjev, I/28u, Urbar gospostva Logatec/1674–1718, fol. 774; AS 719, Kartuzijanski samostan in državno gospostvo Bistra, Glavni urbar samostana Bistra, 1. del, fol. 48–49; AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 36, 222.

34 Gl. op. 30. ARS, AS 1074, Zbirka urbarjev, II/15u, Novoreformirani urbar gospostva Polhov Gradec/1589, fol. 157.

35 AS 176, k. o. A202 Vrh, A180 Šentjošt, L148 Lučine.

36 Pomembna je bila srednjeveška prometna povezava Škofja Loka–Reka preko Postojne, vendar njen potek do Postojne ni znan. Lahko bi šla čez Ljubljano ali po Poljanski dolini čez Suhi Dol in na Vrhniko (Blaznik, *Škofja Loka*, str. 91). Lahko bi od Suhega Dola naprej peljala tudi čez Smrečje in Ceste do Logatca na glavno prometnico iz Ljubljane. Ugodna bi bila tudi povezava iz Suhega Dola preko Smrečja, Rovt in Medvedjega Brda v Godovič. Tako bi se v času poplav izognili težko prehodni žirovski kotlini na pomembni srednjeveški prometnici Škofja Loka–Žiri–Godovič–Vipavska dolina (Blaznik, *Prometne zveze*, str. 38–41).

37 Košir, Demšar, Leben - Seljak: *Dediščina župnije Šentjošt*, str. 259.

38 Blaznik, *Kolonizacija Poljanske doline*, str. 18–19, fotoponatis str. 84–85.

39 Demšar, Leben - Seljak, *Hiše na Lučinskem*, str. 385.

40 Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, str. 148.

Jesenka.⁴¹ Mogan je v urbarju opisan z lokacijo pri Studenčiču.⁴² Najprej smo pomislili, da se toponim Studenčič nanaša na Smreško oziroma Račevsko jezero, imenovano tudi Koroška luža.⁴³ Vendar pa gre verjetneje za ozemlje severno od Mogana, kjer leta 1825 še najdemo toponim Studenčič – to ime nosita dva potoka.⁴⁴

Nekaj misli k izvoru krajevnega imena

Na Poljanskem je krajevno ime obstalo, medtem ko se je žirovski Suhi Dol preimenoval v Osojnico. Vendar pa sta zanj na vojaškem zemljevidu, nastalem okoli leta 1770, izpričani še obe imeni: *Osoin*z (za Vovšarjevo »cerkveno« hubo, Osojnica št. 2) in *Lutsch Thall* (za zgornji del doline, kjer sta nastala rovtva Osojnica št. 3 in 4).⁴⁵ Etimološko razlago najdemo v Snojevem *Etimološkem slovarju* pri geslu Suha, kjer piše: ime prvotno označuje potoke, ki ob suši presahnejo, in naselja ob njih, tudi sušne predele. Pogosto najdemo Suho v zloženkah, npr. v večkratnih krajevnih imenih Suhadol, Suhadole, Suhi Dol.⁴⁶ Ime je prvotno pomenilo dol(ino) brez tekoče vode,⁴⁷ to velja tudi za poljanski Suhi Dol. Za žirovskega pa ne, saj po njem teče potok Osojnica, ki pa je res večkrat presahnil.⁴⁸ Žirovski Suhi Dol je torej pomenil dol(ino) s presihajočim potokom, njegovo nemško ime *Lutsch Tall* pa tudi nekaj podobnega, Presihajoča dolina.⁴⁹

Morda ima v nemški besedi »lutsch« izvor tudi krajevno ime Lučine (1291

41 Demšar, Leben - Seljak, Hiše na Lučinskem, str. 406–408; Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, str. 172. Večina preostalih rovtov na Žirovskem Vrhu in v Lavrovcu je nastala šele kasneje, po letu 1586, in so v urbarju iz leta 1630 vpisani med novinci. Ko so delili hišne številke, je bil zaselek Goli Vrh združen s Suhim Dolom (glej op. 15).

42 Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, str. 140.

43 Izročilo pravi, da naj bi jezero dobilo ime po božjepotnikih, ki so v prejšnjih časih baje pogosto prihajali s Koroške na Vrh: Stranetzky, Jame in požiralniki okrog Žirov, str. 84. Morda pa je nastalo že v srednjem veku in je povezano s Korošci iz koroškega urada loškega gospostva.

44 Mapa franciscejskega katastra, katastrska občina Vrh, A 202. V skrajnem severozahodnem kotu sta vrisana dva potoka, ki izvirata na meji z nekdanjim polhograjskim gospostvom in sta poimenovana po Studenčiču: *Studeneza bach*, *Par Studeneze Bach*. Med obema potokoma najdemo toponim *Pezhi* (glej op. 31).

45 Eden od obeh rovtov je imel mlin, dva mlina na potoku Osojnica pa sta se nahajala nizvodno, v Žireh. Leben - Seljak, Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem*, glej Osojnica 3, Žiri 10 in 22, Žiri 15 in 16 ter Mlini na str. 442–447.

46 Snoj, *Etimološki slovar*, geslo Suha.

47 Informacija dr. Marka Snoja (prim. Suhadole na Gorenjskem).

48 Na Osojnici so bili 3 mlini, vsi na nestalni vodi. Gl. op. 45.

49 Nemška beseda »lutschen« pomeni sesati, »Lutscher« je pa lizika oziroma dudka: Lutsch bi torej pomenilo sesajoč, presihajoč. Podobno ime Lushtall je izpričano za Dol pri Ljubljani.

Lutschen), katerega izvor še ni pojasnjen.⁵⁰ Lučine, tako kot sosednja naselja Prilesje, Dolge Njive in Suhi Dol, namreč ležijo na kraškem svetu s presihajočimi studenci. Domačin Anton Dolinar, ki je bil tudi župnik v Lučinah, je leta 1870 zapisal: *IV. Vode: (...) Studencev je v podosojnih (od sonca obernjenih) krajih veliko, sosebno v Zali ali Zirovskem verhu, kder so veči gozdi in bolj mužen ter močviren svet, a na osojni (solnčni) strani so le redki, preminoči, ki po leti cesto vsahnejo, pa store, da je veliko pomankanje vode in da jo je treba oddaleč z velikim trudom voziti in nositi. Tako vsahne mnogokrati »grapa«, ki izvira višje nad cerkvijo pod hribom (kraj kjer na dan pritaka zove se »izvirišče« (zvirše)), vsahne studenec, ki malo niže, dober streljaj nad župniščem izvira in tudi »šterna«, ki je ravno pod cerkvijo.*⁵¹ Izvor iz nemščine bi bil zgodovinsko gledano možen, saj je bilo ozemlje okoli Lučin (Vinharje, Bačne, Zadobje) kolonizirano s Korošci.⁵² Jezikoslovec Marko Snoj izvor imena Lučine razlaga iz osebnega imena Ljutek ali Ljubek s slovansko pripono -ina. Ime Lučine naj bi pomenilo »naselje Ljutka (ali Ljubka) in njegovih ljudi«.⁵³

Zahvala

Zahvaljujeva se gospodu Vincenciju Demšarju za transkripcije opisov mej v urbarjih.

VIRI:

Arhiv Republike Slovenije (ARS)

AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko, š. 74, I/42, Lit. B-I, 4 (urbar iz leta 1498).

AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko: šk. 36, 222, 223.

AS 175, Jožefinski kataster za Kranjsko: šk. 101.

AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. A202 Vrh, A180 Šentjošt, L148 Lučine.

AS 719, Kartuzijanski samostan in državno gospostvo Bistra, Glavni urbar samostana Bistra, 1. del.

AS 770, Gospostvo Polhov Gradec, Fasc. 9, Urbar gosp. Polhov Gradec za gozdove, ribnike, steljnike, travnike itd., 1692.

AS 780, Stara Loka, knjiga 5, Urbar župne cerkve sv. Jurija v Stari Loki/1701-1771.

AS 783, Gospostvo Škofja Loka: knj. 18.

AS 1074, Zbirka urbarjev, I/28u, Urbar gospostva Logatec/1674-1718.

Elektronski viri:

Register zemljepisnih imen, REZI 25, stanje: februar 2007, Javne informacije Slovenije,

Geodetska uprava Republike Slovenije. <http://portal.geopedia.si/sloj/metapodatki/1173>.

50 Košir, *Življenje na Lučinskem skozi stoletja*, str. 142-143. Planina, O imenih krajev v loški občini.

51 Stanonik, Antona Dolinarja opis, str. 151.

52 Blaznik, *Kolonizacija Poljanske doline*, str. 18, fotoponatis, str. 84. Pod Koroško je v srednjem veku spadal tudi Innichen na vzhodnem Tirolskem, od koder so prišli kolonisti, ki so se naselili v Vinharjih (1291 *Aput Indicherios*).

53 Snoj, *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*, str. 247, geslo Luče.

LITERATURA:

- Blaznik, Pavle: Kolonizacija Poljanske doline. V: *Glasnik muzejskega društva za Slovenijo* 19, Ljubljana : Muzejsko društvo za Slovenijo, 1938 str. 1–62. Fotoponatis *Žirovski občasnik* 9, št. 14, Žiri : DPD Svoboda Žiri, Literarna sekcija : Krajevna skupnost Žiri, 1988, str. 67–128.
- Blaznik, Pavle: *Srednjeveški urbarji za Slovenijo, Urbarji freisinške škofije*. Viri za zgodovino Slovencev 4. Ljubljana : SAZU, 1963.
- Blaznik, Pavle: *Škofja Loka in loško gospostvo (973–1803)*. Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1973.
- Blaznik, Pavle: Prometne zveze preko Poljanske doline v freisinški dobi. V: *Loški razgledi* 13, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1966, str. 37–43.
- Demšar, Alojz, Leben - Seljak, Petra: Hiše na Lučinskem med letoma 1291 in 1785. V: *Loški razgledi* 58, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2011, str. 383–421.
- Golec, Boris: Zgodnjenovoveška »kajžarska« trga Vrhnika in Gorenji Logatec. V: *Med srednjo Evropo in Sredozemljem : Vojetov zbornik*, Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006, str. 10–137.
- Historischer Atlas der Österreichischen Alpenländer, Landgerichtskarte Bl. 31, Laibach, Landgerichtskarte Bl. 35, Adelsberg.
- Koblar, Anton: Loško gospostvo freisinških škofov. V: *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko* 1 (1891), str. 56–86.
- Kos, Franc: *Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja*. Ljubljana : Matica Slovenska, 1894.
- Kos, Franc: Zgodovinski pobirki iz loškega okraja. V: *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko* 2 (1892), zvezek 1, str. 1–29.
- Kos, Franc: Loško gospostvo okrog 1630. *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko* 7 (1897), str. 89–96, 123–130, 159–162, 185–204. Ponatis: *Žirovski občasnik* 4, Žiri : DPD Svoboda Žiri, Literarna sekcija : Krajevna skupnost Žiri, 1983, str. 133–149.
- Košir, Tone: *Korenine našega drevesa : Mihov rod z Dolgih Njiv*. Škofja Loka : samozaložba, 2007.
- Košir, Tone: *Življenje na Lučinskem skozi stoletja*. Lučine : Krajevna skupnost, 2010.
- Košir, Tone: *Suhi Dol in Suhodovci: od prvih sledi do sedanjosti*. Dopolnjen 2. natis. Škofja Loka : samozaložba T. Košir, 2005.
- Košir, Tone, Demšar, Alojz in Leben - Seljak, Petra: *Dediščina župnije Šentjošt : ljudje, domačije in znamenitosti*. Šentjošt : Župnija Šentjošt, 2013.
- Leben - Seljak, Petra, Demšar, Alojz: *Knjiga hiš na Žirovskem : naselja, hiše in njihovi lastniki na ozemlju predjožefinske župnije Žiri pred letom 1900*. Žiri : Pegaz International, 2010.
- Planina, France: O imenih krajev v loški občini. V: *Loški razgledi* 28, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1981, str. 207–226.
- Rajsp, Vincenc (ur.): *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*. Opisi, 3. zv. Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Arhiv Republike Slovenije, 1997.
- Snoj, Marko: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1997.
- Snoj, Marko: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana : Modrijan, Založba ZRC, 2009.

- Stanonik, Marija: Antona Dolinarja opis Lučinske krajine iz leta 1870. V: *Loški razgledi* 31, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1984, str. 147-157.
- Stranetzky, Kajetan: Jame in požiralniki okrog Žirov. V: *Carniola* 7, Ljubljana : Muzejsko društvo za Kranjsko, 1916, str. 84-85.

Summary

Suhi Dol of Žiri and Poljane

The place name Suhi Dol occurs twice in the land registers of the Loka feudal estates: in the Žiri office (only in 1291 and 1318) and in the Poljane office (from 1501 onwards). The historians Koblar and Blaznik believed that it was a single village, today's Suhi Dol by Lučine, which for unknown reasons was originally entered in the Žiri office. This is not so. There were two villages; the Žiri Suhi Dol is today's Osojnica by Žiri. The village is last mentioned in the Žiri office in 1318 because after 1501, one 'huba' (feudal estate of 15-20 hectares) was recorded in a special heading of church tenants, the other was included in the village of Žiri. The Poljane Suhi Dol is not mentioned in the first two land registers because the farms there were created after 1318. The cause of the later colonisation was probably the vicinity of the boundary with the Polhov Gradec estate; because of disputes about the course of the boundary, such a location was not the most favourable for settlement. The boundary, namely, ran right through the middle of the settlement. On the Loka side were two 'hubas' of the Loka estates, the large double Kocon 'grunt' (large estate), which in 1770 obtained house numbers Suhi Dol and Goli Vrh 5. On the Polhov Gradec side were three 'hubas', which were given house numbers Planina 14 (double Sedej 'grunt') and Šentjošt 29 (Košir). These three 'hubas' paid Polhov Gradec estate only a legal fee (Vogteigeld), they were subordinate to the church of Sv. Jurij in Stara Loka.

The boundary of the Loka estate climbed from Suhi Dol to Goli vrh and through Lavrovec and past the church in Smrečje reached Smrekovec hill. A track led beside this boundary, which was already called Stara cesta (old road) in 1589. This track was probably used by the farmers of the Carinthian office of the Loka estates, when after 1318 they settled the area of the Hlevni vrh office; before that they had already grazed livestock there. The boundary that Blaznik mentions in the monograph 'Škofja Loka and the Loka Estates' as the boundary of the Loka estates, which ran in 1630 from Smrečje to Št. Jošt, was the boundary between the Logatec and Polhov Gradec estates.